

דבר העורך

יחוגו וינעו כשיכור

כְּרָצוֹן אִישׁ נְאֻשׁ: בעיצומם של ימי הפורים צריך לזכור; מצות היום היא שמחה של מצוה - לא טשטוש הדעת ולא איבוד האחריות. אם אתם נוהגים לשתות - שתו בחכמה.

לא כל מה שמעלה אלכוהול מביא שמחה. ערבוב סוגי משקאות, שתייה על קיבה ריקה, בליעה מהירה בלי הפסקות - כל אלו מביאים לבחילות, הקאות, הפסד תפילה וברכות, שגעון ובזיון, ולעיתים אף עלול להגיע לידי סכנה ממש, וכבר היה לעולמים שנודע על אסונות שאירעו רח"ל משכרות כלט. זו אינה 'שמחת פורים' אלא 'ביטול שמחת פורים'.

ניתן להשיג במערכת הילכתא מספר מאמרים בנושא. עם מסר אחיד שעובר כבריו התיכון, כל כותב לפי סגנונו המיוחד - כיצד להיות שיכור בלי להשתבש. כך גם, נשמח לקבל במערכת הילכתא מאמרים נוספים בנושא.

במאמר "אלכוהול & רפואה" מבואר בהרחבה סדר השתייה הנכון: לא לערבב סוגים, להמתין בין כוס לכוס, להרבות בשתיית מים, ולהימנע ממשקאות מוגזים וזהירות מצריכת קפאין.

בעלון "עצות טובות ומועילות לבסומי בפורי"א" מודגש: אחידות בסוג היין, מתינות, ושליטה בשתייה 'תפסת מרובה לא תפסת'.

ובדף "איך להשתכר" מסוכמים הכללים הרפואיים: לאכול קודם, לשתות בהפסקות, ולמנוע התייבשות - כדי להגיע לשכרות של מצוה בלי נזק מיותר.

עלינו לדעת: השליטה על השתייה - היא חלק מהשמחה. מי שיועד לשתות במידה הנכונה זוכה להרגיש את רוממות ימי הפורים, להתפלל ולברך בכוונה, לנהוג כהלכה עם הבריות, ולסיים את היום בדרך כבוד.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'שיכור כהלכה'

וְעִשָּׂה אֶת־יּוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה

עניינא דינמא: בגיליון הקודם (מספר 508) בנושא 'תפילת שיכור בפורים', התבאר האם שתוי או שיכור רשאי להתפלל כל השנה? ומה הדין ביום הפורים, שבו מצווים בשמחה ובשתיית יין, האם גדרי הדין משתנים?
בהמשך לכך יתבאר בגיליון הנוכחי (מספר 509) בנושא 'שיכור כהלכה' מה דין שתוי ושיכור לגבי קריאת שמע, ברכות, ברכת המזון, נשיאות כפים, והאם מצטרף למנין ולזימון?

וראה בספר
אשי ישראל
(פרק כב הלכה
טז-כו) **ובדור
המלקטים** (דיני
שתוי ושיכור
בקיום המצות
ל פ ר ט י ה)
ש ה ע מ י ד ו

וסידרו בטוב טעם ודעת, את מכלול דיני 'שיכור כהלכה'.

1. ברכת המזון ושאר ברכות

בבלי: מבואר בגמ' (ברכות דף לא.) ונפסק ברמב"ם (הלכות

וישם לך שלום

ברכת מזל טוב שלוחה ליריד הילכתא
הרה"ח שלום פישמן שליט"א

לרגל הולדת הבן נ"י

יהי רצון שיזכה להכניסו כבריתו של אברהם
אבינו בעתו ובזמנו ולגדלו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים

ויזכה לראות ממנו ומכל יוצאי חלציו
רוב נחת וקדושה

המאחלים: מערכת הילכתא

בלשון הירושלמי כתוב שאפילו מדומדם חייב לברך, ויש כמה פירושים על המילה 'מדומדם'. **הטור** (סימן קפה) מפרש - שהוא 'נרדם ואינו מיושב בדעתו'. מאידך **הבית יוסף** (סימן קפה) מפרש - שהוא שתוי ושיכור כל כך שאינו יכול לדבר. כעין זה מפרש **הסמ"ג** (שם קי ע"ג) מלשון אבן דומם, כלומר שיכור שאינו יכול לדבר כראוי.

2. כיצד מברכין להלכה

שיטת השו"ע והרמ"א: נפסק **בשו"ע** (סימן קפה סעיף ד ה) **ובמשנ"ב** (ס"ק ד ו, שער הציון ס"ק ז) שיכור חייב בברכת המזון, ואפילו אם אינו יכול לדבר כראוי, כל עוד הוא יכול לדבר לפני המלך - דינו כשתוי, ומברך לכתחילה; ואם אינו יכול לדבר בפני המלך, במקום הדחק שכבר השתכר מברך, אבל לכתחילה יש להקדים ולברך קודם שייגע לשכרות - שאינו יכול לדבר לפני המלך.

אם בירך ברכת המזון כשאינו יכול לדבר בפני המלך ולא הגיע לשכרותו של לוט, הסתפקו **תוספות והרא"ש** אם צריך לחזור ולברך כשיתפכח, כל זמן שלא התעכל המזון. אבל אם הגיע לשכרותו של לוט דינו כשוטה ואינו מברך, ואם בירך לא יצא, וחוזר ומברך כשיתפכח.

וכתב **הרמ"א** (סימן צט סעיף א), שיכור רשאי לברך אף בשכרות שאינו יכול לדבר לפני המלך.

שיטת הגר"א: והביא **המשנ"ב** (סימן צט ס"ק יא, סימן קפה ס"ק ו), את דעת **הגר"א** (סימן צט), שאם אינו יכול לדבר לפני המלך יש להחמיר לכתחילה ששיכור לא יברך אף שאר ברכות. ומכל מקום בדיעבד אם כבר השתכר, מצדד **הבאור הלכה** (סימן קפה סעיף ה ד"ה או שהיה שיכור), אפשר שגם לשיטת הגר"א צריך השיכור לברך ברכת המזון (שונה הלכות סימן צט סעיף ד).

3. צירוף שיכור למנין

שאלת: מי הוא זה שמצטרף לזימון בשלושה, אך אינו מצטרף לזימון בעשרה? ('זפרינו מתוק' סוף פרשת שופטים).

תשובה: כתב **המשנ"ב** (סימן צט ס"ק י) בשם **המגן גבורים** שאין מצרפים שיכור למנין עשרה, ולענין זימון בשלושה יתכן שמותר לצרפו.

וכן נקטו להחמיר **החיד"א** (קשר גודל סימן ח ס"ק ז), **והחסד לאלפים** (ס"ק ח), **והבן איש חי** (פרשת ויחי אות ו) ששיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך, אינו מצטרף למנין עשרה.

תפילה פרק ד הלכה יז), **ובשו"ע** (סימן צט סעיף א-ג), שדורשים **מהפסוק** (שמואל א פסוק יג) **נִיחַ שְׁכָרָה** **עָלַי לְשִׁפְרָה**, מכאן ששיכור אסור להתפלל. ובגדר שיכור נאמרו שם בשו"ע כמה פרטי דינים.

עוד מבואר **בגמ'** (עירובין דף סד. סה.), ונפסק **ברמב"ם** (תפילה פרק ד הלכה יז), **ובשו"ע** (סימן צט סעיף א), שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תפלה, שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה. וכל שאין מתפלל בשכרותו, ניצול מצרות.

ולגבי יום טוב, חידש **הים של שלמה** (ביצה פרק ב סימן ה), ביום טוב מותר לשתוי להתפלל לכתחילה. ולגבי פורים, כתב **המגן גיבורים** (אלף המגן סימן צט ס"ק ח) שגם פורים דינו כיום טוב.

כלומר, שיש דין מיוחד בתפילה, שהוא כעומד לפני המלך, ולפיכך 'שתוי' שראוי לעמוד לפני המלך לכתחילה לא יתפלל, ואם התפלל עלתה לו תפילה. וביום טוב ופורים מותר להתפלל לכתחילה. 'שיכור' שאינו ראוי לעמוד לפני המלך, גם בדיעבד לא עלתה לו תפילה.

ולגבי שאר ברכות, שאינם בגדר עמידה לפני המלך, לא כתוב מפורש בבבלי שמותר לשיכור לברך.

ירושלמי: אמנם **בירושלמי** (תרומות פרק א הלכה ד) הדברים מפורשים, ששיכור מותר לברך ברכת המזון, ולומדים זאת **מהפסוק** (דברים פרק ח פסוק י) **וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ וְגִבַּרְתָּ** שאפילו מדומדם חייב לברך, משום שהחייב תלוי בעצם האכילה והשביעה, ולא תלוי בצלילות הדעת גמורה.

כוונת הירושלמי, פירשו **בתוס'** (ברכות דף לא: ד"ה מכאן ששכור) שאפילו הוא שתוי ושיכור שאינו יכול לדבר כראוי - רשאי לברך, שכך משמעות הפסוק **וְשָׂבַעְתָּ וְגִבַּרְתָּ**. וביארו **תלמידי רבינו יונה** (דף כג. ד"ה שיכור) הובא **במשנ"ב** (סימן קפה ס"ק ד, שער הציון ס"ק ג) שמתבת **וְשָׂבַעְתָּ** לומדים, שמצוי שנעשה שיכור לאחר שביעה, ואף על פי כן חייבתו תורה לברך.

והסתפקו **בתוס'** (עירובין דף סד. ד"ה שיכור) האם אפשר להשוות ברכות לתפלה לענין צואה ושיכור, והוכיחו שאינם דומים לגמרי בכל הדינים, שהרי לגבי תפילה, שתוי אל יתפלל עד שיפיג יינו, ומאידך לגבי ברכת המזון, שתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כמבואר בירושלמי.

ע"כ יש לזהר לכתחילה שלא לבוא לידי כך, ובדיעבד אם השתכר אין לפטור את עצמו מק"ש משום זה, ואם יפוג יינו עד שלא עבר זמן ק"ש, יחזור ויקרא הפרשיות.

עוד כתב **המשנ"ב** (סימן ע ס"ק טו) שאם הוא שיכור מעט קורא ומתפלל, כי בזמננו הרי בכל אופן אין אנו מכוונים כ"כ, אבל אם אין יכול לדבר לפני המלך, אין לקרות ולהתפלל עד שיסיר יינו מעליו.

ודעת **הגר"ז איערבאך זצ"ל** (אשי ישראל פרק כב הערה עג) שרק ק"ש התיירו לו לקרוא, ולא יברך את ברכות ק"ש כיון שהם דרבנן, ועוד שברכות ק"ש זמנם עד ד' שעות, ושמן עד אז יפוג יינו.

4. הנחת תפילין

לדעת **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (דעת נוטה חלק ג עמוד תמב) אם יכול לעמוד לפני המלך ומותר לו להתפלל, חייב להניח תפילין. והשיעור שאסור לו להניח תפילין, היינו אם הוא מרגיש מבולבל.

4. נשיאת כפים

יין: נפסק בשו"ע (סימן קכח סעיף לח) כהן ששתה רביעית יין בשתי פעמים, או שמזגה במעט מים - מותר לישא את כפיו. אבל כהן ששתה רביעית יין בבת אחת, או ששתה יותר מרביעית, אפילו מזוג במים ובכמה פעמים - אסור לישא את כפיו עד שיסיר יינו מעליו.

המשנ"ב (ס"ק קלז-קמא) מבאר שברכת כהנים נלמד מדין עבודה במקדש, ששם שיעור הפסול הוא רביעית, שאם שתה רביעית ועבד עבודה חייב.

שאר משקין: כהן ששתה שאר משקין המשכרים, נחלקו האחרונים בנינו: לדעת **המגן אברהם** (ס"ק נה) מותר לישא כפיו אפילו שאינו יכול לדבר לפני המלך ותפילתו תועבה.

וביאר **המחצית השקל** (ס"ק נה) שדוקא בתפילה אסור, לפי שהיא כדיבור לפני המלך ממש. ואף שכתב הרמ"א שגם בקריאת שמע אסור, מפני שיש בה קבלת עול מלכות שמים, הדומה לעמידה לפני המלך. אבל נשיאות כפים שמברך את חבירו, מותר אפילו שאינו יכול לדבר לפני המלך.

ומסיק המשנ"ב, שהרבה **אחרונים** חולקים וסוברים, שכל שאינו ראוי לעמוד לפני המלך - אינו נושא את כפיו, כשם שאסור בתפילה.

לכל הדעות, אם הגיע לשכרותו של לוט אסור לישא כפיו משום שדינו כשוטה.

מאידיך, לדעת **הכף החיים** (ס"ק טו) בשם **תשובת בית יהודה** (סימן מה) כל שלא הגיע לשכרותו של לוט, אף על פי שאינו יכול לדבר לפני המלך, מצטרף לקדיש ולקדושה ולברכו, דלא גרע מישן שמצטרף למנין. ורק אם הגיע לשכרותו של לוט, הרי הוא כשוטה ואין מצטרף לכל דבר שבקדושה.

4. קריאת שמע

עול מלכות שמים: הסתפק **הירושלמי** מה הדין בשיכור לענין קריאת שמע. ולא כתוב בפירוש הכרעת הדין.

וכתב **הרמב"ן** (ברכות דף כב:) ששיכור ושתוי לענין ק"ש, קוראים ויוצאים ידי חובתם, כי הטעם של תפילה משום שצריך כוונה יתירה מפני שהוא כמדבר בפני המלך, ומצינו בכל מקום שלענין כוונה הדין של תפילה יותר חמור מק"ש.

והביא **המאירי** (ברכות דף כו.) מחלוקת בזה, ו"א שלא החמירו אלא בתפילה מפני שצריך בתפילה כוונה יתרה, ויש חולקים שהחמירו גם בפרק ראשון של שמע או בפסוק ראשון. וכתב המאירי, שלדעתו גם שיכור חוזר בכלו, כיון שאין לו שום כוונה אין דבריו כלום, אבל השתוי אף על פי שלענין תפילה אמרו לא יתפלל לכתחילה, בשאר ברכות ובק"ש קורא ומברך לכתחילה.

וכתב **הבית יוסף** (סימן צט) שיכור יכול לקרות ק"ש, כי השיכור לא נאסר אלא בתפילה בלבד, ואפילו שבירושלמי מסופר שחסידי אחד שאל את אליהו האם שיכור יקרא קריאת שמע, וענה לו 'ולא יראה ערות דיבור', ומשמע שהשאלה היתה על שיכור, מכל מקום יש חילוק בין שתוי לבין שיכור, כי שתוי ראוי לדבר לפני המלך.

וכתב **הרמ"א** (סימן ע סעיף ג, סימן צט סעיף א) ודין ק"ש כדין תפילה.

וכתב **הלבוש** (סעיף א) ודין קריאת שמע יש להחמיר כדין תפילה, ויש מקילים שתפילה שונה כי היא בקשת צרכיו מן המלך, וצריכה להיות יותר בישוב הדעת ובאימה מקר"ש.

וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ח) שאפילו שתוי אסור לכתחילה בק"ש, ו**הלבוש** כתב שיש מקילים בק"ש אפילו אם הוא שיכור, כי רק תפילה זה משהו אחר כי זה בקשת צרכיו, ולשיטת **הגר"א** מסקנת הירושלמי לאסור שיכור בק"ש,

אזהרת הרמ"א על 'פורים כהלכה'

החכם עיניו בראשו: כתב הרמ"א (סימן תרצה סעיף א) ו"א שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי ויקדים להתפלל מנחה בעוד היום גדול, ואחרי מנחה יעשה הסעודה. יש סיפור מפורסם על לוויית הרמ"א, וכן מובא בקונטרס בית ישראל על ספר חכמת אדם ובספר 'מעשה הגדולים':

הרמ"א חי ל"ג שנים, ונפטר בל"ג בעומר, בשנת ה'של"ג, וחיבר ל"ג ספרים – וביקשו להספידו באמירת ל"ג שבחים, ועלה בידם רק ל"ב שבחים, והכריזו שכל מי שידע שבחים נוספים יבוא ויאמר, בסוף נזכרו באזהרתו לבני קרקוב להתפלל מנחה בפורים לפני הסעודה בעוד היום גדול, כדי שלא ישלחו ח"ו בתפילה מתוך שכרות, כך עלה בידי המספידים לומר ל"ג שבחים, וטמנו אותו בכבוד גדול.

מאידך, יש טוענים שאין הדברים מדויקים, והאריך בזה רבי אפרים זלמן מרגליות בספרו מעלות היוחסין: שכן הוכח שהרמ"א נפטר בגיל 40 בערך, בשנת של"ב, וספריו שנדפסו הם כ"ג, אף שהיו לו חיבורים נוספים שלא ראו אור, ובהם אף חיבור בחכמת התכונה שנחשב מאוד בזמנו. ברם, נכון הדבר שנפטר בל"ג בעומר, ובני אשכנז נהגו לעלות על קברו ביום זה. ויש מצדדים שהסיפור על ל"ג שנה נאמרה על כך שבשנת ה'ש"ג נעשה רב העיר קראקא, בהיותו בן ל"ג שנה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַטוֹב וְהַמְטִיב

הִבְיֵאֵנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן: עורך הגר"צ ובר שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא), מצוה לפרסם הלכה המצויה בפורים, כאשר שותים כמה סוגי יינות, יש אופנים שצריך לברך ברכת הטוב והמטיב, ואנשים לא מספיק מודעים לפרטי הדינים וממילא נמנעים מלברך הטוב והמטיב גם כאשר על פי דין צריכים לברך.

ובקצרה הדינים הם:

אדם שבאמצע סעודת פורים הביאו לו יין נוסף שלא היה לפניו מתחילה בביתו, ויש עמו סועדים השותים אף הם מן היין – מברך עליו הטוב והמטיב.

וזאת כשדעתו היתה מתחילה שיביאו עוד יין, שאם לא כן – חוזר ומברך הגפן, ושוב אין מקום לברכת הטוב והמטיב, כמבואר בבית יהודה המובא בשער הציצין (סימן קעה ס"ק ב).

עוד הוסיף המשנ"ב (סימן קעה ס"ק טו), שצריך שישתו שניהם, הן מן היין הראשון והן מן היין השני, שאז שייכת ברכת

הטוב והמטיב.

ויש לציין שהופיע קונטרס מיוחד על הנושא הזה, ברכת הטוב – טוב ומקיף דיני ברכת הטוב והמטיב, מאת הג"ר אליהו חיים פנחס שליט"א ניתן להשיג במערכת הילכתא.

משיב כהלכה

שאלה: מנעול מספרים על בקבוק יין - האם נחשב 'חותם' להציל מ'סתם יינם'?

פקק לבקבוק יין עם מנעול הנפתח רק באמצעות קוד, האם אפשר לסמוך על המנעול כדין 'חותם' להתיירו מדין 'סתם יינם', או שאינו מועיל?

האם מספיק בטירחה מרובה

לזיוף כדי להיחשב 'חותם', או צריך שיהא ניכר זיופו?

מקורות: גמ' (עבודה זרה דף לט.); רמב"ם (מאכלות

אסורות פרק יג הלכה י); **שו"ע** (יו"ד סימן קיח סעיף

א, סימן ככד סעיף א); **ט"ז** (סימן קיח ס"ק ד); **ערוך**

השלחן (קיח סעיף יג); **אוצר היין להג"ר משה חיים**

זקבר שליט"א (עמוד עד), **שמעתא עמיקתא** (גיליון

תלד). כמו כן נשמח לקבל בירורי הלכה בנושא.

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'דרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא' 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

ה"ר דוב ב"ר חיים ברוך מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ט שבט

ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **ברכות: שתוי - ראשי**

לברך, ואפילו ברכת

המזון. שיכור שאינו

יכול לדבר לפני המלך

- לכתחילה לא יברך

אפילו שאר ברכות.

ובדיעבד עלתה לו ברכה. הגיע לשכרותו של לוט

- דינו כשוטה ולא יצא אפילו בדיעבד וצריך לחזור

ולברך.

ב. **מניין זיומן: שיכור** - אין מצטרף למנין עשרה. אבל

לזיומן שלשה יתכן שמצטרף. ויש מקילים שכל שלא

הגיע לשכרותו של לוט יכול להצטרף לעשרה. הגיע

לשכרותו של לוט - דינו כשוטה ואינו מצטרף כלל.

ג. **קריאת שמע: שתוי** - לא יקרא לכתחילה ואם יש

חשש שיפסיד זמן קריאת שמע יקרא עם ברכות

קריאת שמע. שיכור - יקרא בלי ברכות קריאת שמע,

ואם נתפכח תוך זמן קריאת שמע יחזור ויקרא.

ד. **תפילין: כל שיכול לעמוד לפני המלך** - מניח תפילין.

אם מבולבל בדעתו - לא יניח.

ה. **נשיאת כפיים: שתה רביעית יין בשתי פעמים או**

מוזוגה במים - נושא כפיו. שתה רביעית בבת אחת,

או יותר מרביעית אפילו בשתי פעמים ומוזוגה במים

- לא ישא כפיו עד שיתפכח. שיכור משאר משקין

המשכרים - מחלוקת אם נושא כפיו; הגיע לשכרותו

של לוט - אינו נושא כפיו.

נושא הגיליון הבא:

'מנעול מספרים ליין'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הודעת מערכת:

לרגל ימי הפורים בשבוע פרשת כי תשא לא יופיע גיליון הגיליון הבא יופיע א"ה ביום ג' פרשת ויקהל פקודי כ"א אדר א פריילאכן פורים

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשוט

שיעורים יומי עיון

בית הוראה טלפוני

בירורי הלכה אקטואליים

קו מידע הלכתי

חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...